

Teorie sociálního státu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

**OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ**

Mgr. Lubomír Nenička, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

- *Vymezení základních pojmů souvisejících se sociálním státem*
 - *Charakteristika hlavních typologií sociálního státu*
-

Welfare state

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Termín použil poprvé londýnský arcibiskup jako označení západních demokracií v protikladu pro „státu války“ („war state“) nacistického Německa.

V tomto pojetí se pojem sociální stát vztahuje primárně na parlamentní demokracie spojené s tržním hospodářstvím.

Klíčové charakteristiky sociálního státu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Aktivní role veřejné moci
- Právní nárok na zákonný standard sociální ochrany

Definice sociálního státu I - institucionální

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Podle této koncepce sociální stát představuje institucionální uspořádání, v jehož rámci jsou státní mocí rozdělovány finanční prostředky a služby.

 - Tomuto pojetí je vytýkána přílišná obecnost.
-

Definice sociálního státu II - normativní

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Sociální stát je definován směřováním k politickému cíli, jímž je naplnění ideálu sociálního občanství.

 - Slabinou této definice je přílišná vázanost na společenské, politické a ekonomické charakteristiky typické pro západní země v moderním období.
-

Definice sociálního státu III - kvantitativní

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- V protikladu vůči normativní definici ji zformuloval na konci 80. let 20. století švédský sociolog Göran Therborn
 - Za hlavní charakteristický znak sociálního státu považoval nárůst sociálních výdajů v rámci veřejných rozpočtů – sociální stát podle něj vzniká, když sociální výdaje převýší ostatní výdaje z veřejných rozpočtů.
-

Typologie sociálního státu I

(Harold Wilenski, Charles Lebeaux, Richard Titmuss)

- **Reziduální** – sociální ochrana představuje jen doplněk trhu
 - **Institucionální** – instituce sociální ochrany jsou považovány za nedílnou součást společnosti
 - **Pracovně-výkonový** – zdůrazňuje zásluhový princip, je založen na přispívání do systému sociálního pojištění
-

Typologie sociálního státu II

Gosta Esping-Andersen

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Liberální**
- **Konzervativní**
- **Sociálnědemokratický**

Dekomodifikace a defamilializace

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Dekomodifikace představuje schopnost státu převzít odpovědnost za zajištění občana namísto trhu
 - Defamilializaci lze chápat jako míru zapojení státu či trhu do vykonávání rodinných prací či péče o rodinné příslušníky
-

Liberální sociální stát

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Státní intervence je v tomto modelu minimální, následuje až po nedostačeném zajištění ze strany trhu a rodiny.
 - Je orientován na lidi s nízkými příjmy.
 - Jeho základem jsou sociální dávky pro zajištění základních existenčních potřeb.
-

Konzervativní sociální stát

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Snaha zachovat statusové rozdíly - nízká míra redistribuce
 - Dávky jsou diferencovány podle principu zásluhovosti
 - Prvotní pomoc rodiny, stát zasahuje až poté
 - Typický je silný vliv profesních korporací
-

Sociálnědemokratický sociální stát

- Založen na principu univerzalizmu a sociální rovnosti
 - Stát odpovídá za blahobyt všech občanů
 - Jeden univerzální systém pojištění
 - Směřuje k sociální rovnosti
 - Silný sektor veřejných služeb
-

Sociálnědemokratický sociální stát

- Založen na principu univerzalizmu a sociální rovnosti
 - Stát odpovídá za blahobyt všech občanů
 - Jeden univerzální systém pojištění
 - Směřuje k sociální rovnosti
 - Silný sektor veřejných služeb
-

Typy sociálního státu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARLOVĚ

Dle Titmussova členění	Reziduální	Výkonově statusový	Institutionálně redistribuční
Dle Esping-Andersenova členění	Liberální	Konzervativní	Sociálně demokratický
Princip legitimacy	potřeba	výkon	rovnost
Klienti	chudí	pracující a jejich rodiny	občané
Odpovědnost státu	minimální	optimální	úplná
Distribuce podle potřeb	marginální	sekundární	primární
Povinné služby	omezené	extenzivní	vyčerpávající
Populace pokrytá povinnými službami	menšina	většina	všichni
Úroveň dávek & veřejných výdajů	nízká	střední	vysoká
Region	Anglie	Kontinentální Evropa	Skandinávie

Jihoevropský model

- Sociální stát se zde vyvinul později
 - Absence jasně formulovaného sociálního minima
 - Značné nároky na péči zajišťované rodinou
 - Nízká ekonomická aktivita žen a výrazný konflikt rodiny a zaměstnání
-

Paternalistický model

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Dominantní role státu jaké patriarchálního společenství, které má kontrolu nad většinou zdrojů a přiděluje je podle svého uvážení.
- Typický model pro diktatury

- Harold Wilenski, Charles Lebeaux a Richard Titmuss, kteří definovali **tři základní typy sociálního státu – reziduální** (sociální je jen doplňkem trhu), **pracovně-výkonový** (založený na zásluhovém principu) a **institucionální** (instituce sociální ochrany jsou nedílnou součástí společnosti).
 - Analogicky k těmto typům vymezil Esping-Andersen podobné modely – **liberální, konzervativní a sociálnědemokratický**
-